

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ELM VƏ TƏHSİL NAZİRLİYİ
LƏNKƏRAN DÖVLƏT UNİVERSİTETİ

«Təsdiq edirəm»

Tədris məsələləri

üzrə prorektor v.i.e:

_____ dos. Zaur Məmmədov

“ _____ ” _____ 2026-cı il

FƏNN SILLABUSU

(işçi tədris proqramı)

İxtisasın şifri və adı: 6003012-Muzey, arxiv işi, abidələrin qorunması

Fakültə: Tarix-coğrafiya və incəsənət

Kafedra: Tarix və onun tədrisi metodikası

I Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: Azərbaycan mədəniyyəti tarixi-1 İşçi proqram. (Tarix və onun tədrisi metodikası kafedrasının 13.02.2026-cı il tarixli iclasının qərarı ilə təsdiq edilmişdir. Protokol N6).

Kodu: İPF-B07.1

Tədris ili: III (2025-2026)

Semestr: VI (yaz)

Tədris yükü: Cəmi 150 saat. Auditoriya yükü 60 saat: (30 saat mühazirə, 30 saat seminar)

Tədris forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 5 kredit

II Müəllim haqqında məlumat:

Soyadı, adı, ata adı, elmi dərəcəsi və elmi adı: **Mühazirə müəllimi:** dos.Emin Məlikov Nazir oğlu, **seminar müəllimi:** m.Sadıxova Reyhanə Rəfail qızı.

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., Ə.Məmmədov küçəsi, 22, LDU, 2 saylı tədris korpusu

Məsləhət günləri və saati: I günlər saat 11.00-12.00, II günlər saat 16.00-17.00

E-mail ünvanı: eminemelikov79@gmail.com

III Tövsiyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

1. Manafova M.Əfəndiyeva T.Şahhüseynova A.Mədəniyyət tarixi və nəzəriyyəsi. (dərs vəsaiti) Bakı - 2010
2. Əliyev N. Gəmiqaya qayaüstü təsvirlər. Naxçıvan , 2020
3. Azərbaycan etnoqrafiyası. II cild. Bakı. 2007
4. Şükürov A. Kulturologiya. Bakı 2003
5. Sadıxlı T.İslam mədəniyyəti və Azərbaycan məişəti. Bakı , 2021
6. Fərəcova M. Azərbaycan Qayaüstü incəsənəti. Bakı. 2009
7. Mustafayev A. Azərbaycan maddi mədəniyyət tarixi. Bakı 2009
8. Məmmədova S. Mədəniyyətşünaslıq. Bakı , 2001
9. Arxeologiya. T. Dostiyev. Bakı, 2021
10. Əhməd Ə. XII – XV əsrlərdə Azərbaycanın mənəvi mədəniyyəti. Bakı, 2012
11. Əliyeva N. Azərbaycanda İslam mədəniyyəti (VII _ XIII əsrin əvvəlləri) Bakı, 2017
12. Əhməd İ. Osman Əli. Müsəlmanların intibaha tövhəsi. Bakı, 2020
13. Qasimov X. Orta əsrlərdə Azərbaycan mədəniyyəti. Bakı, 2008
14. Əfəndi R. Azərbaycan incəsənəti. Bakı, 2007

IV Prerekvizit fənlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən başqa fənnin tədrisinə zərurət yoxdur.

V Korekvizit fənlər: Fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənnin tədrisinə ehtiyac yoxdur.

VI Fənnin təsviri və məqsədi: Bu fənn çərçivəsində Azərbaycan xalqının etnos kimi formalaşdığı dövrdən başlayaraq hər dövrün mədəniyyətinin xronoloji inkişaf xüsusiyyətləri tarixi və sosial-iqtisadi inkişaf prizmasından təhlil edilməli, maddi və mənəvi mədəniyyət formalaşmasının qanunauyğunluqları və təzahürləri (dil, din, əlifba, xalq sənəti, incəsənət sahələri, elm, təhsil,

mətbuat və s.) barədə sistemli bilgiler verilməlidir. Tələbələr müasir Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafı və dünya mədəniyyətində tutduğu yer barədə ətraflı məlumatlar əldə etməlidir.

VII Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə: Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Yeni tələbənin fənn üzrə toplaya biləcəyi balın maksimum miqdarı 100 bərabərdir. Bu balın yarısı (50 balı) tələbənin semestr müddətində fəaliyyətinin nəticəsinə (cari qiymətləndirmə), digər yarısı isə (digər 50 balı) imtahanın nəticəsinə (aralıq qiymətləndirmə) görə verilir.

Fənn üzrə cari qiymətləndirmənin nəticəsinə görə verilən maksimum 50 bala aşağıdakılar daxildir:

- 20 bal – seminar dərslərində fəaliyyətinə görə;
- 30 bal – kollokviumların nəticələrinə görə.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzərə alınır.

İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir. İmtahan yazılı şəkildə aparılır və imtahan biletinə bir qayda olaraq fənn üzrə tədris olunan mövzulara aid 5 sual daxil edilir. Hər sual maksimum 10 bal olmaqla qiymətləndirilir (aşağıda qeyd olunan qiymət meyarına əsasən) ki, bu da toplamda fənn üzrə aralıq qiymətləndirmənin nəticəsinə görə verilən maksimum 50 balı təşkil edir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal- tələbə keçirilmiş materialı dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal-tələbə keçirilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.
- 8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal- tələbə keçirilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir
- 6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırə bilmir;
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin fənn üzrə aralıq qiymətləndirmə balının (imtahanda topladığı balın) miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin fənn üzrə aralıq qiymətləndirmə balı cari qiymətləndirmə balına (semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala) əlavə olunmur.

Fənn üzrə cari və aralıq qiymətləndirmənin ümumi nəticəsinə görə tələbənin biliyi yekun olaraq aşağıdakı kimi qiymətləndirilir:

Bal aralığı (göstərilən ballar daxil olmaqla)	Hərflə işarəsi	Sözlə yazılışı
91-100 bal	A	əla
81-90 bal	B	çox yaxşı
71-80 bal	C	yaxşı
61-70 bal	D	kafi
51-60 bal	E	qənaətbəxş
51-baldan aşağı	F	qeyri-kafi

IX Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin Daxili intizam qaydalarını pozduqda onun barəsində mövcud qanunvericilik çərçivəsində müvafiq tədbir görülməkdir.

X Təqvim mövzu planı: Mühazirə 30 saat, seminar 30 saat. **Cəmi 60 saat.**

№	Tədris olunan mövzuların məzmunu	Saat		Tarix
		Mühazirə	Seminar	

1	<p>Mövzu: Azərbaycan mədəniyyəti tarixi fənnin predmeti, məqsədi və vəzifələri</p> <p>1. Azərbaycan mədəniyyət tarixi fənninin predmeti, məqsədi və vəzifələri</p> <p>2. Azərbaycan mədəniyyəti tarixi fənni multidisiplinar fənn kimi</p> <p>3. Din , dil və mədəniyyət</p> <p>Mənbə: [1,4,5,8]</p>	2	2	
2	<p>Mövzu: Paleolit və mezolit dövründə Azərbaycan mədəniyyəti</p> <p>1. Paleolit və Mezolit dövrü mədəniyyətinin xüsusiyyətləri</p> <p>2. Mezolit dövrünün başlıca təsərrüfat sahələri</p> <p>3. Qayaüstü təsvirlər-insanlarda dini inanclar</p> <p>Mənbə: [1,7,9]</p>	2	2	
3	<p>Mövzu: Azərbaycan mədəniyyəti neolit dövründə</p> <p>1. Neolit inqilabı</p> <p>2. Neolit dövründə maddi mədəniyyət</p> <p>3. Mənəvi mədəniyyət.İctimai quruluş</p> <p>Mənbə: [7,9,14]</p>	2	2	
4	<p>Mövzu: Eneolit, erkən tunc dövrü Azərbaycan mədəniyyəti</p> <p>1. Eneolit dövrü yaşayış məskənləri, maddi və mənəvi mədəniyyət</p> <p>2. Boyalı qablar mədəniyyəti</p> <p>3. Kür-Araz mədəniyyəti</p> <p>Mənbə: [1,7,9]</p>	2	2	
5	<p>Mövzu: Orta və son tunc dövrü Azərbaycan mədəniyyəti</p> <p>1. İri tayfa ittifaqlarının yaranması</p> <p>2. Orta və Son Tunc dövrü dəfn abidələri</p> <p>3. Orta və Son Tunc dövründə dulusçuluq</p> <p>4. Naxçıvan mədəniyyəti</p> <p>5. Talış-Muğan mədəniyyəti</p> <p>Mənbə: [5,8,9]</p>	2	2	
6	<p>Mövzu: Dəmir dövrü Azərbaycan mədəniyyəti.</p> <p>1. Metallişləmənin yaranmasının sosial-iqtisadi və mədəni nəticələri</p> <p>2. Mannanın maddi mədəniyyəti</p> <p>3. Skif mədəniyyəti və onun Azərbaycan mədəniyyətinə təsiri</p> <p>4. Dəmir dövründə qonşu ölkələrlə mədəni əlaqələr</p> <p>Mənbə: [1,5,8,9]</p>	4	4	
7	<p>Mövzu: Atropatena mədəniyyəti.</p> <p>1. Atropatena dövləti və Atropatenalılının maddi və mənəvi mədəniyyəti</p> <p>2. Antik dövr mədəniyyətinin Atropatenaya təsir</p> <p>3. Atropatenin memarlıq abidələri və Təxti Suleyman şəhər yeri</p> <p>Mənbə: [1,4,7]</p>	2	2	
8	<p>Mövzu: İslama qədər Azərbaycan mədəniyyəti tarixi</p> <p>1. Qədim Albaniyanın maddi mədəniyyət abidələri</p> <p>2. Musa Kalankatlının "Alban tarixi" əsəri mənbə kimi</p> <p>3. İslamdan öncəki dini təsəvvürlər və onların insanların</p>	4	4	

	həyatında yeri 4. Antik dövrdə Azərbaycanda xristian dini Mənbə: [1,8,14]			
9	Mövzu: İslam dövrü Azərbaycan mədəniyyəti 1. İslam dini və dini baxışlar mənəvi mədəniyyətin tərkib hissəsi kimi 2. İslam dövrü incəsənəti 3. İslamın yayıldığı ilk əsrlərdə Azərbaycanda dini vəziyyət. Sufiliyin yaranması 4. İslam dövrü Azərbaycanda memarlıq abidələri və islam elementləri 5. İslam dövrü dulusçuluq sənəti və naxışlanma kompozisiyası 6. İslam mədəniyyətində mənəvi mədəniyyətin əsas meyarları Mənbə: [8,10,11,12,13,14]	4	4	
10	Mövzu: Səlcuq dövrü Azərbaycan mədəniyyəti. 1. Səlcuq dönəmi incəsənəti 2. Səlcuqlar dönəmi dini xatirə abidələri və dünya görüşləri 3. Səlcuq dövrü memarlıq mədəniyyəti 4. Səlcuq dövrü mənəvi mədəniyyəti 5. Səlcuqlar dövründə dulusçuluq Mənbə: [2,13,1]	4	4	
11	Mövzu: Kitabı Dədə Qorqud dastanı Azərbaycan maddi mədəniyyətinin incisi kimi. 1. Kitabı Dədə Qorqud dastanında tərbiyyəvi və vətənpərvərlik obrazlarının varlığı 2. Kitabı Dədə Qorqud dastanı Azərbaycanın mədəniyyət tarixinin incisi kimi Mənbə: [10,12,13,14]	2	2	

XI Fənn üzrə tələblər:

Mədəniyyət tarixi elminin dövrlər üzrə inkişafı haqqında təsəvvürləri anlamalıdır, Azərbaycanın Mədəniyyət tarixini maddi və mədəni dəyərlərini təhlil və izah edə bilməlidir, tələbə Azərbaycanda gedən mədəni proseslərin əsaslarını təhlil etməlidir, mədəniyyətin dil, din və adətlər kontekstində qiymətləndirməyi bacarmalıdır, Azərbaycanda mədəniyyət sahəsində gedən inkişaf ilə əlaqədar hadisələrin mahiyyətinin icmalını öyrənməsidir.

XII Fənnin tədrisi üçün nəzərdə tutulan tədris və öyrənmə metodları:

- müəhazirə, seminar, praktik tapşırıqlar
- təqdimat və müzakirə
- debat
- müstəqil iş/araşdırma

XIII Fənn üzrə təlim nəticələri:

- Azərbaycanın maddi mədəniyyəti, incəsənət ilə bağlı elmi mənbələri təhlil etməyi bacarmalıdır.
- Azərbaycanın qədim dünya sivilizasiyasının ocaqlarından biri olması bağlı məlumatları müəyyən etməyi bacarmalıdır.
- Azərbaycan xalqının maddi mədəniyyətinin və incəsənətinin inkişafının əsas mərhələlərinə, formalaşma tarixinə bələd olmalıdır.
- Azərbaycan mədəniyyət tarixinin inkişafının əsas mərhələləri haqqında sərbəst fikir yürütməyi bacarmalıdır.
- Azərbaycan mədəniyyətinə, mənəvi dəyərlərinə məxsus səciyyəvi xüsusiyyətləri üzə çıxarmaq bacarığına yiyələnəlməlidir.
- Mədəniyyətin inkişaf mərhələlərinin müqayisə etmək

XIV Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XV Kollokvium sualları:

I Kollokvium sualları:

1. Azərbaycan mədəniyyət tarixi fənninin predmeti, məqsədi və vəzifələri
2. Azərbaycan mədəniyyəti tarixi fənni multidisiplinar fənn kimi
3. Paleolit və Mezolit dövrü mədəniyyətinin xüsusiyyətləri
4. Din , dil və mədəniyyət
5. Mezolit dövrünün başlıca təsərrüfat sahələri
6. Qayaüstü təsvirlər-insanlarda dini inanclar
7. Neolit inqilabı
8. Neolit dövründə maddi mədəniyyət
9. Mənəvi mədəniyyət.İctimai quruluş
10. Eneolit dövrü yaşayış məskənləri, maddi və mənəvi mədəniyyət
11. Kür-Araz mədəniyyəti
12. Orta və Son Tunc dövrü dəfn abidələri
13. Boyalı qablar mədəniyyəti
14. Orta və Son Tunc dövründə dülüşçuluq
15. İri tayfa ittifaqlarının yaranması

II Kollokvium sualları:

1. Naxçıvan mədəniyyəti
2. Talış-Muğan mədəniyyəti
3. Metalışləmənin yaranmasının sosial-iqtisadi və mədəni nəticələri
4. Dəmir dövründə qonşu ölkələrlə mədəni əlaqələr
5. Mannanın maddi mədəniyyəti
6. Skif mədəniyyəti və onun Azərbaycan mədəniyyətinə təsiri
7. Atropatena dövləti və Atropatenalılının maddi və mənəvi mədəniyyəti
8. Antik dövr mədəniyyətinin Atropatenaya təsir
9. Atropatenin memarlıq abidələri və Təxti Suleyman şəhər yeri
10. Qədim Albaniyanın maddi mədəniyyət abidələri
11. Musa Kalankatlının Alban tarixi əsəri mənbə kimi
12. İslamdan öncəki dini təsəvvürlər və onların insanların həyatında yeri
13. Antik dövrdə Azərbaycanda xristian dini
14. İslam dini və dini baxışlar mənəvi mədəniyyətin tərkib hissəsi kimi
15. İslam dövrü incəsənəti

XVI Fənn üzrə imtahan sualları:

1. Azərbaycan mədəniyyət tarixi fənninin predmeti, məqsədi və vəzifələri
2. Azərbaycan mədəniyyəti tarixi fənni multidisiplinar fənn kimi
3. Paleolit və Mezolit dövrü mədəniyyətinin xüsusiyyətləri
4. Din, dil və mədəniyyət
5. Mezolit dövrünün başlıca təsərrüfat sahələri
6. Qayaüstü təsvirlər-insanlarda dini inanclar
7. Neolit inqilabı
8. Neolit dövründə maddi mədəniyyət
9. Mənəvi mədəniyyət.İctimai quruluş
10. Eneolit dövrü yaşayış məskənləri, maddi və mənəvi mədəniyyət
11. Kür-Araz mədəniyyəti
12. Orta və Son Tunc dövrü dəfn abidələri
13. Boyalı qablar mədəniyyəti

14. Orta və Son Tunc dövründə dulusçuluq
15. İri tayfa ittifaqlarının yaranması
16. Naxçıvan mədəniyyəti
17. Taliş-Muğan mədəniyyəti
18. Metalişləmənin yaranmasının sosial-iqtisadi və mədəni nəticələri
19. Dəmir dövründə qonşu ölkələrlə mədəni əlaqələr
20. Mannanın maddi mədəniyyəti
21. Skif mədəniyyəti və onun Azərbaycan mədəniyyətinə təsiri
22. Atropatena dövləti və Atropatenalılının maddi və mənəvi mədəniyyəti
23. Antik dövr mədəniyyətinin Atropatenaya təsir
24. Atropatenin memarlıq abidələri və Təxti Suleyman şəhər yeri
25. Qədim Albaniyanın maddi mədəniyyət abidələri
26. Musa Kalankatlının Alban tarixi əsəri mənbə kimi
27. İslamdan öncəki dini təsəvvürlər və onların insanların həyatında yeri
28. Antik dövrdə Azərbaycanda xristian dini
29. İslam dini və dini baxışlar mənəvi mədəniyyətin tərkib hissəsi kimi
30. İslam dövrü incəsənəti
31. İslamın yayıldığı ilk əsrlərdə Azərbaycanda dini vəziyyət. Sufiliyin yaranması
32. İslam dövrü Azərbaycanda memarlıq abidələri və islam elementləri
33. İslam dövrü dulusçuluq sənəti və naxışlanma kompozisiyası
34. İslam mədəniyyətində mənəvi mədəniyyətin əsas meyarları
35. Səlcuq dönəmi incəsənəti
36. Səlcuqlar dönəmi dini xatirə abidələri və dünya görüşləri
37. Səlcuq dövrü memarlıq mədəniyyəti
38. Səlcuq dövrü mənəvi mədəniyyəti
39. Səlcuqlar dövründə dulusçuluq
40. Kitabı Dədə Qorqud dastanı Azərbaycanın mədəniyyət tarixinin incisi kimi

“Azərbaycan mədəniyyəti tarixi-1” fəninin sillabusu **“6003012-Muzey, arxiv işi, abidələrin qorunması”** ixtisasının təhsil proqramı, tədris planı və İşçi proqram (Tarix və onun tədrisi metodikası kafedrasının 13.02.2026-cı il qərarı ilə təsdiq edilmişdir.) əsasında tərtib olunmuşdur. Sillabus **“Tarix və onun tədrisi metodikası”** kafedrasında müzakirə edilərək təsdiq edilmişdir. **(13 fevral 2026-cı il, protokol № 6).**

Mühazirə müəllimi : _____ **dos.E.N.Məlikov**

Seminar müəllimi:_____ **m.R.R.Sadixova**

Kafedra müdiri : _____ **dos. K.F.Mahmudov**